

Nechutová, Jana

[Cramaud, Simon de. De substraccione obediencie. Edited by Howard Kaminsky]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1986, vol. 35, iss. E31, pp. 214-215

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109703>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Simon de Cramaud, *De substraccione obediencie*. Edited by Howard Kaminsky. Cambridge, Massachusetts 1984. S. 252.

Howard Kaminsky důrazně zasáhl i do zkoumání českých dějin pracemi z husitského hnutí; nápadným rysem jeho historiografického přístupu je snaha přihlížet k ideové situaci a materiálu traktátového typu, často nevydanému a dosud nevyčerpávanému. To ho přivedlo již v 60. letech k edici dvou traktátů Mikuláše z Drážďan (Kaminsky-Bilderback-Boba-Rosenberg, *Master Nicholas of Dresden, The Old Color and The New*, Philadelphia 1965) a jeví se to i v jeho velké *History of the Hussite Revolution* (Berkeley—Los Angeles, 1967), která přináší také edice několika textů husitské doby české provenience. Také nová Kaminského publikace je edice, tentokrát konciliaristického textu Simona de Cramaud, francouzského kanonisty, kancléře a předního diplomata francouzského dvora, alexandrijského patriarchy, významného činitele pisánského a kostnického koncilu. Simon dvakrát přímo vstoupil i ve své literární činnosti do styku s českým prostředím — jako autor listu francouzského Karla VI. českému králi Václavovi IV. z roku 1397, a později, 26. srpna 1414, varovným protikacířským listem arcibiskupu Konrádovi z Vechty.

Kaminsky, který vidí v Simonovi klíčovou postavu, objasňující, jak vlastně bylo ukončeno velké schisma v západní církvi, vydal o tomto tématu zásadní publikaci v roce 1983 — *Simon de Cramaud and the Great Schism* (New Brunswick, N. J.). Stručněji probírá a shrnuje tuto problematiku ve dvou prvních kapitolách úvodu v edici „*De substraccione*“ — první pojednává o politickém kontextu Simonova působení a jeho díla, druhá o samotném Simonovi. Kaminsky zde ukazuje, jak a proč se ve Francii vyvíjely teorie cest k odstranění dvojpapěžství (*via facti*, *via compromissi*, *via cessionis*, *via concilii generalis*) a sleduje Simonův diplomatický a traktátový boj — závislý ovšem na francouzské politice — o prosazení „*via cessionis*“ (odstoupení obou papežů), mj. traktátem „*Pro via cessionis*“, předneseným při pařížském jednání v roce 1395 (Kaminsky jej vydává jako Appendix IV. na str. 230—232) a hlavně spisem „*De substraccione*“, který konkretizuje cestu odstoupení, *viam cessionis*, odepřením poslušnosti oběma papežům. Autor posléze zdůrazňuje, že řešení, které razil Simon a které se jeho zásluhou prosadilo na koncilu v Pise 1409, umožnilo víceméně definitivní likvidaci schismatu konciliaristickou formou v Kostnici.

Obsah traktátu je podán ve 3. části úvodu, čtvrtá, poslední, je textově kritickým úvodem k edici („*The Present Edition*“, s. 55—67). Vydavatel stanovil skupinu rukopisů (dochovalo se jich 11, žádný nemá českou provenienci, ani není u nás chován) a pokusil se vytvořit stemma. Z popisů plyne, že rukopisy jsou většinou soudobé nebo téměř soudobé, dva z nich měl snad v rukou sám autor a další mohly být opsány z nich. Marginálie těchto rukopisů, které vydavatel považuje za autorizované, pak vydává za textem traktátu jako Appendix I—Appendix III. V další části textově-kritické kapitoly charakterizuje vydavatel svá vůdčí teoretická ediční vodítka: odvolává se na rozdíl traktátového kanonistického textu a textu krásné literatury, poukazuje na nutnost užívat i zde moderních kritérií a stanoví svá měřítka autentičnosti textu, jež považuje za rozhodující pro volbu textově kritických postupů.

Poznámky k edici na str. 165—214 (anglické) jsou především určením citací Simonova textu, najdeme zde však i řadu vysvětlivek a odkazů na literaturu. Jak vidíme zde i v indexu na str. 239nn., nejhojněji Simon cituje právnícké autority, zejména Gratiana a Dekretály, hojněji, než tomu bývá u českých kanonistů (srovnávám s Mikulášem z Drážďan), se uvádí právo římské. Chudší je jeho rejstřík církevních spisovatelů — mnozí z těch, jež cituje, a jež Kaminsky v rejstříku uvádí jako „*Medieval Authors*“, jsou ovšem zase kanonisté — a opět jsou jiní, než které nacházíme v literatuře české provenience. Zarážející je ve vztahu k biblicismu české reformní literatury malé množství biblických odkazů (editor je neuvádí v poznámkách a v rejstříku, nýbrž v závorkách přímo v textu).

Co se týče dodatků k edici, zmínila jsem se již o *appendixech* 1.—4.; pátý obsahuje užitečný soupis literární činnosti Simona de Cramaud.

Českému zkoumání přelomu 14. a 15. století, které se namnoze kryje s husitologií, je publikace užitečná informacemi, umožňujícími zařadit domácí reformní ideje do širšího mezinárodního kontextu a dovolujícími konfrontaci. Za inspirující považují též Kaminského úvahy o edičních kritériích v oblasti traktátové literatury.

Jana Nechutová

Servatus Lupus, *Epistulae*. Recognovit P. K. Marshall, BSB Teubner Verlagsgesellschaft, Leipzig 1984, s. XVII + 142.

Lupovi de Ferrières, přednímu autorovi 9. století, se dostává již třetí kritické edice v našem století: po vydání Dümmlerově (*Monumenta Germaniae Historica*, 1902) a Levillainově (Paris 1937, 1935, přetisk 1964) vycházejí nyní jeho listy péčí Petera K. Marshalla v teubnerské řadě latinských autorů. Marshall se stejně jako všichni jeho předchůdci opírá o prastarý (konec 9. stol.) codex unicus, označený siglou P, nalezený Petrem Danielim a poprvé vydaný Papiriem Massonem v roce 1588. Tento rukopis, dnes uložený v Paříži, poskytuje jediné čtení pro listy 1—127, teprve k listům 128—132, v něm ostatně už nezapsané, mohl editor užít většího množství rukopisných záznamů. Oproti dosavadním vydáním vzal Marshall v úvahu opravy, jež provedli v textu rukopisu P, psaném původně třemi písaři, dva korektoři, jeden z nich patrně totožný s prvním písařem textu. Tyto korektorské zásahy Marshall respektuje, domnívá se, že byly provedeny podle původního Lupova exempláře, a značí jejich čtení P1 a P2. — Od Dümmlera a Levillaina se liší též v názoru na bernský kodex z konce 16. století, jež starší editoři vyloučili, domnívajíce se, že jde o opis textu P: Marshall ukazuje, že tento opis je pořízen dokonce až z Massonovy editio princeps z r. 1588, že je však jeho čtení nutno užít pro listy 72—74 vzhledem k poškození této části textu P, které vzniklo až po Massonově vydání Lupovy korespondence. — Nová edice zachovává na rozdíl od některých dřívějších pokusů o nové chronologické uspořádání listů to pořadí, které skýtá kodex P, a na str. 130—132 pak podává přehledné srovnání listů ve své a Dümmlerově edici s pořadím edice Levillainovy. Jak tyto problémy řešil Marshall v průběhu ediční práce, ukazují jeho předchozí publikované studie, na něž sám odkazuje (*Praefatio* s. XV). — O tomto všem informuje editor uživatele edice v „*Praefatio*“, v níž se posléze přiznává k rozpakům, jež mu způsobila volba ortografického úzu a vysvětluje své stanovisko i jednotlivá rozhodnutí v této oblasti.

Díky vydavateli textu i nakladatelství Teubner je nám nyní pohodlně dostupná opravdu moderní edice tohoto textu, který má v literární historii raného středověku své uznávané nesporně velmi důležité místo: Lupus de Ferrières nebyl literát, byl to teolog (hřejmě nepřilíš výrazný ani zdatný), ale hlavně antikvář a filolog, a tak zanícený obdivovatel a znalec antiky, že bývá označován za humanistu 9. století. Při vědomí všeho toho, čím z antického literárního dědictví karolinská renesance živila a obohatila evropskou kulturu, lze říci, že Lupův vztah k římským klasikům byl jiného a hlubšího řádu, než bylo běžné i u předních vzdělanců doby karolinské a období bezprostředně ji následujícího. (V této souvislosti odkazuje Marshall na publikaci L. D. Reynoldsové, u nás dosud neznámou (Oxford 1983), „*Texts and Transmission: a Survey of the Latin Classics*“.) Marshallova edice nám pomůže přesvědčit se o tom a dokreslit po této i jiných stránkách obraz Lupa de Ferrières i řady jeho partnerů v korespondenci, nejvýznamnějších i méně známých osob doby Karla Lysého. Z těchto všech důvodů stála ostatně korespondence opata z Ferrières Francouzům i Angličanům i za moderní překlady.

Jana Nechutová